

LIBRI UNIVERSITATIS



UNIVERSITAS LIBRORUM

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ "LUCIAN BLAGA"

400006 Cluj-Napoca, Romania, str. Clinicilor nr. 2
tel: +40-264-597092, fax: +40-264-597633
e-mail: secretariat@bcucluj.ro

CENTRE TIPOGRAFICE OLANDEZE - SECOLELE XVI-XVII DUTCH PRINTING CENTRES IN THE 16TH-17TH CENTURY

Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”, sala Colec ții Speciale
Lucian Blaga Central University Library, Special Collections Department

Cluj-Napoca, 5 mai – 16 iunie 2017
Cluj-Napoca, 5th of May – 16th of June 2017

Expoziția de față reunește tipărituri olandeze din secolele XVI-XVII, aflate în fondurile Colecțiilor Speciale BCU Cluj. Selecția celor expuse a vizat, pe de o parte, ilustrarea celor mai importante centre tipografice ale vremii (Amsterdam, Haga, Leiden, Utrecht, Franeker) și, pe de altă parte, circulația lor certă în Transilvania epocii. Cu alte cuvinte, este vorba despre cărți tipărite în centrele olandeze, achiziționate și citite de către transilvăneni. S-a dorit astfel punerea în evidență a strânselor legături culturale între acest spațiu și Olanda - destinația preferată a peregrinajului academic în secolul al XVII-lea. Dacă până atunci studenții ardeleni se îndreptau mai ales înspre centrele universitare din spațiul german, începând cu anii 1630 ei le-au ales cu precădere pe cele olandeze, pe fondul identității confessionale comune calvine.

Cărțile expuse reflectă câteva dintre manualele și lecturile cele mai importante din circuitul intelectual al vremii. În cazul edițiilor multiple, s-a căutat în general să se expună exemplarul *editio princeps* sau cele ale căror însemnări atestă prezența lor în mediul local. Pe lângă acestea, s-a considerat oportună expunerea unor opere ale autorilor transilvăneni tipărite în centrele olandeze. Autori, traducători, editori, tipografi și, nu în ultimul rând, patroni ai cărții au creat astfel adevărate rețele culturale care au statornicit legăturile dintre cele două spații amintite în secolul al XVII-lea și au îmbogățit totodată bibliotecile și școlile ardeleni.



Expoziția este organizată în funcție de centrele tipografice.

Din centrul tipografic de la HAGA provin cele mai timpurii tipărituri din expoziția de față, unele foarte apropiate de limita cronologică a clasării incunabilelor. Ele acoperă o tematică variată, de la dicționarul grecesc a lui Hesychias Alexandrinus, la opere teologice aparținând unor dominicani (Humbertus de Romanis) sau unor reformatori timpuri (Franciscus Irenicus, Johannes Bugenhagen) și culminând cu tratatul politic al lui Galeazzo Flavio Capella.

Pentru intervalul cronologic avut în vedere, tipăriturile de la ANTWERP sunt mai puțin reprezentate în fondurile noastre, dar de o importanță majoră. De pildă, prin intermediul cărților lui Lipsius s-au răspândit în Transilvania veacului al XVII-lea ideile neostoicismului. În ceea ce privește literatura devoțională, autorii ardeleni recurgeau deseori la împrumuturi din operele lui Jeremias Drexel.

Cele mai numeroase cărți din fondurile noastre provin din tipografiile active în AMSTERDAM. Diversitatea lor tematică depășește cu mult posibilitățile selecției de față, acoperind literatura clasică, istoria, geografia și medicina. În spațiul olandez, tot la Amsterdam s-a tipărit pentru întâia oară o carte în limba maghiară. Numele lui Albert Szenci Molnár trebuie amintit în mod special în acest sens, activitatea sa de

traducător, scriitor și patronaj constituind unul din tre punctele nodale ale rețelei intelectuale amintite. O altă figură extrem de interesantă, probabil cel mai profesionist tipograf transilvănean al vremii, Miklós Misztótfalusi Kis, -a făcut ucenicia la Amsterdam, experiența sa olandeză marcându-i întreaga activitate ulterioară. Chiar și un sas ardelean, Bartholomeus Bausner, și-a editat aici cartea.

De la LEIDEN, care era totodată și un centru universitar foarte frecventat de ardeleni, provine o serie compactă de tipărituri tip elzevieriene (cărți de buzunar, cu legătură de pergament) dedicate istoriei diferitelor țări, dintre care în Transilvania au ajuns cele referitoare la Olanda, Belgia, Suedia, Anglia și Imperiul Otoman și Constantinopol - ce a beneficiat de o ediție separată. În afara unui interes pentru istorie, este bine reprezentat și gustul pentru literatură, așa cum o atestă circulația locală a poeziilor lui Caspar Barlaeus. Nu lipsesc, firește, nici *Principele* lui Machiavelli, o lectură prizată și în mediile politice ardeleni. Bisterfeld, profesor la colegiul princiar de la Alba Iulia, -a editat și în Leiden unele dintre



operele lui. Dintre autorii maghiari, trebuie amintit György Salánki, primul traducător a lui Erasmus. Nu în ultimul rând, cea de-a treia ediție a Bibliei în limba maghiară a apărut tot aici.

Din centrul tipografic de la UTRECHT, cea dintâi carte expusă este opera unui teolog olandez Johann Hoornbeek, foarte influent în mediul reformat. Best-sellers în epocă erau probabil lucrările lui Puffendorf, dintre care am ales o istorie a Suediei, ce a circulat în Transilvania. Între texte majoritar protestante, în expoziția de față se regăsește și cartea misionarului iezuit Philippe Avril deschisă în mod intenționat la descrierea Moldovei. În cu totul alt registru, ilustrativă este circulația tratatului de medicină a lui Franciscus Deleboe, ajunsă în biblioteca unor medici transilvăneni la aproximativ un deceniu de la publicarea ei. În fine noile curente puritane și carteziane se oglindesc în opera lui János Apáczai Csere, a cărui lucrare *Enciclopedia maghiară* expune cele mai recente principii pedagogice ale vremii.

Dintre cărțile ieșite din tipografia din FRANEKER s-a expus o operă polemică a unui intelectual de origină poloneză, influențat adânc de ideile lui Johannes Cocceius, dar care a activat în mediul academic olandez (Arnoldi Nicolaus). De asemenea expoziția mai cuprinde două lucrări ale unor profesori de la universitatea din Franeker, respectiv o lucrare de teologie sistematică a lui Hermann Wits și o operă istorică a lui Ulrich Huber. Dintre lucrările autorilor maghiari publicate aici evidențiem opera de lingvistică comparată a lui Ferenc Otrokocsi Fóris, cunoscut și ca unul dintre predicatorii reformați trimiși în galerele napolitane de către autoritățile catolice și salvat de acolo de către amiralul olandez Ruyter.

O ultimă secțiune a expoziției noastre cuprinde dizertațiile studenților maghiari susținute la universitățile olandeze din Franeker, Utrecht, Leiden. Tematic, ele acoperă o multitudine de discipline, ceea ce reflectă spectrul larg al interesului academic manifestat de transilvăneni, interes care va continua, de altfel, și după secolul al XVII-lea.

📖 This exhibition presents Dutch prints from the 16th-17th century from the Special Collections of the 'Lucian Blaga' Central University Library in Cluj. The selection intends to illustrate the activity of the most important typographic centres of the period (Amsterdam, the Hague, Antwerp, Leiden, Utrecht, Franeker), and the circulation of these books in early modern Transylvania. In other words, we exhibit books printed in the Netherlands, that were purchased and read by Transylvanians. The aim was to emphasize the strong cultural connections between this territory and the Netherlands – the favourite destination for academic peregrination in the 17th century. While in the preceding period students from Transylvania chose mainly German universities for their studies, beginning with the 1630s they turned to the Netherlands because of their common Calvinist confessional identity.

📖 The exhibited books present some of the most important manuals and readings that circulated in the intellectual networks of the time. In case of multiple editions, the choice was, as much as it was possible, to display the *editio princeps* or editions containing annotations that attested their local use. Another group of the exhibits consists of works of Transylvanian authors printed in Dutch centres. Writers, translators, editors, typographers, and last but not least, patrons of books involved in this process established strong cultural networks during the 17th century, thus enriching Transylvanian libraries and schools.

📖 The exhibition is structured on the basis of the main printing centres.

The oldest books from our exhibition were printed in THE HAGUE, some of them very close to the upper time limit of the standard classification of the *incunabulae*. They cover a large thematic spectrum, from the Greek dictionary of Hesychias Alexandrinus, to the theological works of Dominican (Humbertus de Romanis) or early Reformed authors (Franciscus Irenicus, Johannes Bugenhagen) and culminating with Galeazzo Flavio Capella's famous political treaty.



📖 Within the selected chronological span, printings from ANTWERP are much less represented in the collections of our library, even though of major importance for the intellectual climate of the period. For example, the works of Justus Lipsius are responsible for the diffusion of neo-stoic ideas in 17th century Transylvania. As far as devotional literature is concerned, Transylvanian authors were often influenced by the works of Jeremias Drexel.

📖 Most books in our collections come from typographies of AMSTERDAM. Their thematic diversity greatly exceeds the scope of this selection, including writings on classical literature, history, geography and medicine. The first book in Hungarian language printed in the Netherlands also comes from Amsterdam. The name of Albert Szenci Molnár must be mentioned in this context, as his activity as a translator, writer and patron of books constitutes one of the nodal points of the intellectual network mentioned before. Another interesting figure of the time, probably the best professional printer of early modern Transylvania, is Miklós

Misztótfalusi Kis, who completed his apprenticeship at Amsterdam and the experience he gained in the Netherlands influenced all his subsequent activity. Even a Saxon from Transylvania, Bartholomeus Bausner, had his books printed there.

➤ A compact series of Elsevier prints (pocket-books with parchment bindings) come from LEIDEN, which was also a university center very frequented by Transylvanians. They are dedicated to the history of various countries and, among them, those that circulated in Transylvania address Holland, Belgium, Sweden, England and, unsurprisingly, the Ottoman Empire and Constantinople – the latter benefiting of a separate edition.



Beside an interest in history, the taste for literature is also well illustrated, as the local circulation of Caspar Barlaeus's poems shows. Of course, Machiavelli's *The Prince* is also present as a popular reading among Transylvanian politicians. Bisterfeld, a well-known professor at the princely college of Alba Iulia edited some of his works in Leiden. György Salánki must also be mentioned, as the first translator of Erasmus. Last but not least, the third edition of the Bible in Hungarian was published in Leiden.

➤ From the typographical centre of UTRECHT, we selected a book of Johann Hoornbeek, a highly influential Dutch Reformed theologian, which circulated in Transylvania, as well as a history of Sweden written by Puffendorf, whose works were probably best-sellers at the time. Among predominantly Protestant works, the present exhibition also contains a book of the Jesuit missionary Philippe Avril, which was intentionally opened at the page containing the description of Moldavia. Representative for a completely different field, Francis Deleboe's medicine treaty is also important, since it circulated very soon in Transylvania, being part of several local physicians' libraries within the first decade after its publishing. The new Puritan and Cartesian ideas can be detected in János Apáczai Csere's works, whose *Hungarian Encyclopaedia* contains the most recent pedagogical principles of the time.

➤ Out of the books printed in typographyes from FRANEKER, the exhibition contains a polemical work of the Polish born intellectual Arnoldi Nicolaus, active in Netherlands and deeply influenced by Johannes Cocceius's ideas. Two books written by professors of the Franeker University are also exhibited, namely the systematic theology of Hermann Wits and a historical work written by Ulrich Huber. Even Hungarian authors published their works in Franeker, among which one must mention Ferenc Otrókosi Fóris's book on comparative linguistics. Its author was also known as one of the Reformed preachers sent to prison in Naples by the Catholic authorities and later saved by the Dutch admiral Ruyter.

➤ The last section of our exhibition contains dissertations written by Hungarian students at the Dutch universities in Franeker, Utrecht and Leiden. Thematically, they cover a multitude of fields, which reflects the broad spectrum of the Transylvanians' academic interests, a tendency that continued even after the 17th century.

CATALOG

HAGA

1. Hesychius Alexandrinus: *Esuchiou Lexikon = Hesychii Dictionarium*. - Haganoae [Haga] : in aedibus Thomae Anselmi Badensis, MDXXI Mense Decembri [1521]. - [1] f., 776 coloane, [1] f. ; 2° (31,5 cm.) (Rare 101)
2. Humbert, de Romans: *Expositio Umberti Generalis magistri ordinis Predicatorum super regulam beati Augustini episcopi / Umberti*. - Hagenaw ; [Haga] : Impressa in imperiali oppido Hagenaw, 1505. - [118] f. ; 4° ; (19,5 cm.) (Rare 18)
3. Irenicus, Franciscus: *Germaniae exegeseos volumina duodecim a Francesco Irenico Ettelingiacensi exarata / Francisco Irenico ; Conrado Celte*. - Haganoae [Haga] : Typis Thomae Anselmi, MDXVIII [1518]. - [6] f., 221 f., [29] f. : il. ; 2° ; (29 cm.) (Rare 165)
4. Bugenhagen, Johannes, pseud. [Pomeranus] : *Io. Pomerani in D. Pauli ad romanos epistolam : Interpretatio doctissima, multisq[ue]* : in locis locupletata ; Io. Pomerani. - Haganoae [Haga] : per Iohan. Secer., MDXXXI [1531]. - [8] f., 171 f. ; 8° (16 cm.) (Rare 495)
5. Capella, Galeazzo Flavio: *Commentarii Galeacii Capellae de rebus gestis pro restitutione Francisci II, Mediolane[n]sium Ducis, nuper ab ipso auctore recogniti et antea impressis emendatiores / Galeacii Capellae*. - Haganoae [Hagenau] : Ex officina Petri Brubacchii, MDXXXV [1535]. - CXX [120] f. ; 8° (15 cm.) (Rare 185)

ANTWERPEN

6. Lipsius, Justus: *De bibliothecis syntagma / Iusti Lipsii*. - Antverpiae [Antwerpen] : Ex officina Plantiniana, apud Ioannem Moretum, MDCII [1602]. - 34, [1] p. : init. orn. ; in-4 (24,5 cm.) (C.V. 936)
7. Drexel, Jeremias: *Caelum beatorum civitas aeternitatis pars III, ... / explicavit et latine scripsit Hieremias Drexelius e Societate Iesu*. - Antverpiae [Antwerpen] : Apud Ioannem Cnobbaert, 1636. - 430 p., [1] f. ; 24° (12 cm.) (C.V. 2626)
8. Drexel, Jeremias: *Palaestra christiana / auctore Hieremia Drexelio*. - Antverpiae [Antwerpen] : Typis viduae Joannis Cnobar, MDCXLIII [1643]. - [7] f., 342 p ; 12° (12 cm.) (c.v. 2634)

AMSTERDAM

9. *Catullus, Tibullus et Propertius et quae sub Galli nomine circumferentur / - Amstelodami [Amsterdam] : Typis Ludovici Elzevier, 1651. - 260 p. ; 24° (11,5 cm.) (Rare 293)*
10. Tacitus, Publius Cornelius: *C. Cornelius Tacitus cum optimis exemplaribus collatus* : adiecti sunt capitulorum numeri. - Amstelodami [Amsterdam] : Typis Danielis Elzevirii, 1678. - 624 p., [12] f. : iniț. ; 24° (11,5 cm.) (Rare 311)

11. Livius, Titus: *Titi Livii Patavini Historiarum libri*. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ioannem Ianssonium, MDCLXI [1661]. - 850 p., [3] f. : frontisp., iniț. ; 8° (16 cm.) (Rare 679)
12. *Conciones et orationes ex historicis latinis excerptae : argumenta singulis praefixa sunt, quae causam cujusque et summam ex rei gestae occasione explicant* : opus recognitum recensitumque in usum scholarum Hollandiae et Westfrisiae. - Amstelodami [Amsterdam] : Ex officina Elzeviriana, MDCLXII [1662]. - [6] f., 382 p., [7] f. : frontisp., grav., iniț. ; 12° (14 cm.) (Rare 302)
13. Vossius, Gerardus Joannes: *Gerardi Joannis Vossii Etymologicon linguae Latinae* : praefigitur ejusdem de literarum permutatione tractatus. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ludovicum et Danielen Elzevirios, MDCLXII [1662]. - [34] f., 606 p. : iniț. ; 2° (37,5 cm.) (Rare 715)
14. Campanella, Tommaso: *De monarchia Hispanica*. - Editio novissima, aucta et emendata. - Amsterodami [Amsterdam] : Apud Ludovicum Elzevirium, 1641. - [4] f., 379 p. ; 24° (11 cm.) (rare 284)
15. Grotius, Hugo: *Hugonis Grotii De Jure Belli et Pacism libri tres*. - Editio Nova. - Amsterdami : Apud. Ioh. et Cornelium Blav, [1642] (C. V. 6349)
16. Erasmus, Desiderius Roterodamus: *Des. Erasmi. Roterod. Colloquia nunc emendatiora*. - Amstelodami [Amsterdam] : Ex Officina Elzeviriana, 1655. - [10] f., 672 p. : frontisp., grav., iniț. ; 12° (13,5 cm.) (Rare 298)
17. Descartes, René: *Principia Philosophiae* - [editio princeps]. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ludovicum Elzevirium, MDCXLIV [1644]. - [12] f., 310 p. : il. ; 4° ; (21 cm.) (Rare 289)
18. Florus, Lucius Annaeus: *L. Annaeus Florus. Cl. Salmasius, addidit Lucium Ampelium e cod M.S. nunquam antehac editum*. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Danielelem Elzevirium, 1664. - [4] f., 336 p., [8] f. : frontisp., grav., iniț. ; 16° (13,5 cm.) (Rare 305)
19. Willis, Thomas: *Diatribae duae medico-philosophicae* : quarum prior agit de fermentatione, sive de motu intestino particularum in quovis corpore : altera de febribus, sive de motu earundem in sanguine animalium : his accessit dissertatio epistolica de urinis / Thomae Willis. - Editio postrema longè emendatior atque auctior. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Gerbrandus Schaghen, MDCLXIII [1663]. - [16] f., 376 p. ; 12° (13,5 cm.) (Rare 530)
20. Bacon, Francis: *Fr. Baconi de Verulamio Sermones fideles, ethici, politici, oeconomici sive interiora rerum*. Accedunt Faber fortunae. Colores boni et mali, etc.. - Amstelodami [Amsterdam] : Ex officina Elzeviriana, 1662. - 404 p., [2] f. : frontisp., grav., iniț. ; 16° (13 cm.) (Rare 303)
21. Werdenhagen, Johann Angelius von: *Universalis introductio in omnes respublicas sive politica generalis* / Ioh. Angelii Werdenhagen. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ioann Ianssonium, 1632. - [34] f., 767 p., [12] f. ; 16° mijlociu (12 cm.) (Rare 271)

22. Arnisaeus, Henning: *Doctrina politica in genuinam methodum, quae est Aristotelis, reducta et ex probatissimis quibusque philosophis, oratoribus, iuris-consultis, historicis etc.* / breviter comportata et explicata ab Henningo Arnisaeo Halberstad. - Editio nova, correctior et triplici indice, autorum, capitum ac rerum verborumque memorabilium locupletissimo aucta. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ludovicum Elzevirium, MDCLI [1651]. - 584 p., [73] f. : frontisp., grav. ; 12° (14 cm.) (Rare 295)
23. Clüver, Philipp: *Philippi Cluverii Introductionis in universam geographiam tam veterem quam novam libri VI.* Accedit P. Bertii Breviarium orbis terrarum. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ludovicum Elzevirium, 1651. - [4] f., 394 p., [5] f., [2] tab. : frontisp., grav., iniț. ; 12° (13 cm.) (Rare 292)
24. Rycaut, Paul, Sir: *Histoire de l'etat present de L'Empire Ottoman* : contenant les maximes politiques des Turcs; les principaux points de la religion mahometane, ses sectes, ses hérésies, et ses diverses sortes de religieux, leur discipline militaire, avec une supputation exacte de leurs forces par mer et par terre, et du revenu de l'etat / traduite de l'Angloise de Monsieur Rigaut (...) ; par Monsieur Briot. - Nouvelle edition corrigée, et augmentée des portraits des empereurs turcs, et des batailles faites en ce temps-là, avec les plans des principales villes de la Turquie, le nombre des figures est de trente-six. - A Amsterdam : Chez Abraham Wolfgank, MDCLXXVIII [1678]. - 498 p., [3] f., [13] grav. : iniț. ; 12° (13,5 cm.) (Rare 312)
25. Perkins, William: *Ama Szent Iras feitegetesben hatalmas és igen tudos doctornak, G. Perkinsusnak a lelki-ismeretnek akadekirol írott drága szép tanításának első könyvében az akarmi okbol meg-félemler és rettegő lelki esmeretnek meg-vigasztalására és gyogítására[!] le-tött istenes orvoslasi.* - Amsterodamban [Amsterdam] : Jánsonius Janos által : Tsepregi Turkovitz Mihaly költségével, 1648. - [4] f., 249 p. : orn., iniț. ; 12° (13 cm.) (BMV 2483)
26. *Szent Biblia, az az Istennek Ó és Uy Testamentomában foglaltatott egész Szent Irás / magyar nyelvre forditattott Cároli Gáspár által.* - És mostan negyedszer, (...). - Amstelodámban [Amsterdam] : Iansónius Iános költségével, 1645. - [4] f., 1001 p.: orn., iniț. ; 8° (18 cm.) (BMV 2366)
27. Szenci Molnár, Albert: *Szent David kiralynak és prophetanak száz ötven Soltari a franciai notaknak es verseknek modgyokra / magyar versekre forditattak es rendeltettek Szenci Molnar Albert által.* - Amstelodamban [Amsterdam] : Iansónius Iános által, MDCL [1650]. - 327 p., [1] p., [4] f. : orn., note musicale ; 12°, (12,5 cm.) (BMV 2595)
28. *A Keresztyéni vallásra rövid kérdésekben és feleletekben tanito Catechesis,* (...) a feleleteknek rövid értelmekkel, azokban be foglaltatott dolgokrol való rövid kerdezkedéseknek módjaival es szentírásbéli bizonságoknak egeszsen leírásával az Urnak a magyar nemzetben le telpeedet [!] ecclesiájában levő kisedinek lelki epöletekre ujonnan ki bortsáttatott. Ehez adattatott a belgiomi keresztyén ecclesiáknak hitekröl való közönseges vallás tétel. - Amstelodámban [Amsterdam] : Jansónius Iános költségével, MDCL [1650]. - 246 p. : orn., iniț. ; 12° (12,5 cm.) (BMV 2597)

29. Bausner, Bartholomäus: *Bartholomaei Bausneri saxonnis Transylvani, de consensu partium humani corporis, libri III* : in quibus ea omnia, quae ad quamque actionem, quo quomodo in homine, concurrunt, recensentur, actionum modus ut et consensus ratio explicatur, adeoque vniversa hominis oeconomia traditur. - Amstelodami [Amsterdam] : Apud Ioanem Ravesteynium, MDCLVI [1656]. - [12] f., 185 p., [1] p., 4 grav. : orn., iniț. orn., il. ; 8° (15,5 cm.) (BMV 3150)
30. Comenius, Amos: *Gentis felicitas, speculo exhibita iis, qui num felices sint, et quomodo fieri possint, cognoscere velint ad serenissimum Transylvaniae principem, Georgium Racoci* / [Comenius, Johannes Amos]. - [Amsterdam] : [Peter van den Berge], [1659]. - 72 p. : orn., iniț. ; 12° (13,5 cm.) (BMV 9871)
31. Bethlen, János: *Rerum Transylvanicarum Libri Quatuor* : continentes res gestas Principum ejusdem ab anno 1629. usque ad An[no] 1663 / authore Joanne Bethlenio, Comite Comitatus Albensis regni Transylvaniae consiliario, cancellario, ac Sedis Siculicalis Udvarhely capitaneo supremo, etc.. - [Amsterdam] : [s.n.], MDCLXIV [1664]. - [12] f., 447 p., [8] p. : orn., iniț. ; 12° (13 cm.) (BMV 3861)
32. Nadányi, János: *Florus Hungaricus sive rerum Hungaricarum ab ipso exordio ad Ignatium Leopoldum deductarum compendium* / auctore Johanne Nadanyi de Keres Nadany. - Amstelodami [Amsterdam] : Ex officina Joannis a Waesberge, MDCLXIII [1663]. - [12] f., 380 p., [14] f. : il., grav. ; 12° (13,5 cm.) (MBV 3602)
33. Tótfalusi Kis, Miklós, ed.: *Szent Biblia, az az Istennek Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szent-Irás* / magyar nyelvre fordítatott Károlyi Gáspár által. - És mostan hatodszor e kis formában kibotsáttatott, a Belgyomi Académiákban tanuló magyaroknak forgolódások által. - Amstelodamban [Amsterdam] : M. Tótfalusi Kis Miklós költségével s betüivel, 1683 [1685]. - [2] f., 1197 p., [1] p. : orn., iniț. ; 8° (17 cm.) (BMV 7655)

LEIDEN

34. *Helvetiorum Respublica* : diversorum autorum quorum nonnulli nunc primum in lucem prodeunt. - Lugd[uni] Bat[avorum] [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXVII [1627]. - 508 p., [11] f. : frontisp., grav., init. orn. ; 24° (11 cm.) (Rare 250)
35. *Respublica Hollandiae et urbes* / Hugonis Grotii / Pauli Merulae / P.Scriveri (...). - Lugduni Batavorum [Leiden] : Ex officina Ioannis Maire, MDCXXX [1630]. - [4] f., 434 p., [9] f. ; 18° mic ; (11 cm.) (Rare 261)
36. Laet, Joannes de: *Belgii Confederati Respublica seu Gelriae Holland, Zeland, traject[us] Frisia, Transisal[ania], Groning[a] chorographica politicaque descriptio* / J. de Laet. - Lugd[uni] Batav[orum] [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXX [1630]. - [11] f., 352 p., [12] f. ; 18° ; (11,5 cm.) (Rare 262)
37. Bure, Anders: *Suecia, sive de Suecorum Regis Dominiis et opibus : commentarius politicus* / Andrea Bureo. - Secundam editionem / Henricus Soterus. - Lugd[uni] Batav[orum] [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, 1633. - [3] f., 306 p. ; 24° (12 cm.) (Rare 275)

38. Smith, Thomas: *De Republica Anglorum. Libri tres : quibus accesserunt chorographica illius descriptio, aliique politici tractatus* / Thomae Smithi Angli ; Ioannes de Laet. - Lug[duni] Batavorum [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXX [1630]. - [7] f., 404 p., [7] f. ; 18° ; (11 cm.) (Rare 258)
39. Montalbanus, Joannes Baptista: *Turcici Imperii Status seu Discursus varii de rebus Turcarum* / Ioan. Bapt. Montalbano. - Lugduni Batav[orum] [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXX [1630]. - [4] f., 314 p., [3] f. ; 18° ; (11,5 cm.) (Rare 257)
40. Gilles, Pierre: *De Constantinopoleos topographia lib. IV.* / P. Gyllii. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, 1632. - 422 p., [3] f. ; 24° (12 cm.) (Rare 273)
41. Baerle, Caspar van: *Poematum* / Casparis Baerlaei. - Editio nova. - Lugd[uni] Batav[orum] [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXXI [1631]. - [11] f., 511 p. ; 18° ; (13,5 cm.) (Rare 263)
42. Machiavelli, Niccolò: *Nicolai Machiavelli Florentini Princeps* / ex Sylvestri Telii Fulginatis traductione diligenter emendatus. Adjecta sunt ejusdem argumenti aliorum quorundam contra Machiavellum scripta, De potestate et officio principum contra tyrannos / quibus denuo accessit Antonii Possevini Iudicium de Nicolai Machiavelli et Ioannis Bodini scriptis. - Editio nova prioribus emendatior. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Ex officina Hieronymi de Vogel : [typis Philippi Croi], 1648. - 444 p., [6] f. : iniț. ; 12° (13,5 cm.) (Rare 517)
43. Bisterfeld, Johann Heinrich: *De uno Deo, Patre, Filio ac Spiritu Sancto, Mysterium Pietatis* / Ioh. Henr. Bisterfeldii. Contra Iohannis Crelli, Franci, De uno Deo Patre : libros duos. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Ex officina Elzeviriana, MDCXXXIX [1639]. - [20] f., 641 p., [3] f. ; 4° (19 cm.) (Rare 280)
44. Salánki, György: *Rotterdami Rézmanna az keresztyén vitességet tanító közben viseleo könyvecskeie.* - Lugdunomban [Leiden] : Nyomtatta Wourdain Ianos, 1627. - [11] f., 314 p., [3] f. : grav. ; 12° (12,5 cm.) (BMV 1807)
45. Zsámboky, János: *Emblemata et aliquot nummi antiqui operis, Ioan. Sambuci Tirnaviensis Pannonii.* - quarta editio cum emendatione et auctorio copioso ipsius auctoris. - [Leiden] : ex officina Plantiniana, apud Christoph. Raphel., Academiae Lugduno-Bat. typographum, 1599. - 352 p. : il., grav., tab. ; 16° (12 cm.) (BMV 1230)
46. Tályai Z., Márton: *Anatomi Samosatenianismi sive censura ac modesta responsionis cuiusdam N. N. Transilvani Institute ad argumenta fere omnia orthodoxum de doctrina S. S. Trinitatis* / A Martino Z. Thalyaeo, Ungaro. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Apud Franciscum Hegerum, 1634. - [16] f., 399 p., [9] f. : orn. ; 8° (15,5) (BMV 2000)
47. Debreceni, Péter: *Tizenket idvösseges elmelkedesec, mellyekben szép ahittatos és buzgosagos könyörgés ec vadnak foglaltatvan, (...) melyek elsőben Philep Kegelius D. által deakul irattatac* / mostan pedig magyar nyelvre fordittattac Debreceni Peter által. - Lugdunomban [Leiden] : Nyomtattat Wilhel. Christianus által, MDCXXXVII [1637]. - [30] f., 514 p., [5] f. : orn., iniț. ; 12° (12,5 cm.) (BMV 2042)

48. Komáromi Csipkés, György: *Magyar Biblia avagy az Ó és Új Testamentom könyveiből álló tellyes Szent irás a magyar nyelven /* mellyet a sidó cháldeai és görög nyelvekből magyar nyelvre fordított és minden rész közönséges summáját megmutató marginális jegyzésekkel meg-világosított Comáromi C. György S. I. M. D. és D. P. - Leiden : [Campegius Vitringa], MDCLXXXV [1685] (BMV 7674)

UTRECHT

49. Hoornbeek, Johann: *Irenicum sive de Studio Pacis et Concordiae : addita est ejusdem Oratio de Prudentia /* auctore Johanne Hoornbeek. - Ultrajecti [Utrecht] : Apud Johannem et Guiljelmum van de Water, MDCLXXXVIII [1688]. - [2] f., 80 p., [9] f. ; 4° (21 cm.) (C.V. 5878)

50. Pufendorf, Samuel: *Samuelis Pufendorfi Commentariorum De Rebus Suecicis Libri XXVI : ab Expeditione Gustavi Adolphi Regis in Germaniam ad abdicationem usque Christinae.* - Ultrajecti [Utrecht] : Apud Johannem Ribbium, MDCLXXXVI [1686]. - [8] f., 1044 p., [13] f. : frontisp., iniț. ornate ; 2° (39 cm.) (C.V. 3831)

51. Avril, Philippe: *Reize door verscheidene staten van Europa en Asia : als Turkyen, (...) en Moldavien : gedaan zedert den jaare 1685 tot 1692 /* Phil. Avril ; H. v. Quellenburgh. - Tot Utrecht : By Anthony Schouten, baekverkooper, 1694. - [5] ff., 191 pp., [3] ff. : grav., frontisp., inițiale ornate ; 4° (20,5 cm.) (Rare Sion 469)

52. Le Boe, Franz de: *Francisci Deleboe, Sylvii, Opera medica : tam hactenus inedita, quam varis locis & sormis edit (...).* - Editio nova cui accedunt casus medicinales annor. 1659. 60 & 61 quos ex ore Cl. Sylvii calamo excepit / Joachimus Merian. - Trajecti ad Rhenum [Utrecht] : Apud Guillelum van de Water, MDCXCIV [1695]. - [5] f., 934 p., [13] f., 85 p., [4] f. : grav. ; 4° (25 cm.) (C.V. 1181)

53. Mikolai Hegedüs, János: *Az istenes tselédeknek lelki prebendájok, melyben az igaz vallás fejei ugy adattatnak elönkbe, hogy ebből az Isten félö urak, gazdák, atyák, anyák az Istentül reájok bizattatott minden tselégyeket a szent atyák példája szerént oktassák az Ur parantsolatira, nevellyék az igaz vallásban és szent életben [Catechismus] /* fordétatott Mikolai Hegedüs János által. - Ultrajectomban [Utrecht] : Vásberg Iános által nyomtattatott, 1648. - [2] f., 44 p. : orn. ; 12° (12,5 cm.) (BMV 2496)

54. Wollebius, Johannes: *Az kereszteny isteni-tudomanynak ieles móddal úgy el készítettett rövid summaia : hogylégyen az irásoknak olvasására, az isteni-tudomány közönséges ágazatinak elrendelésére, az vallásbéli villongásoknak meg értésére /* mellyet irt volt Wollebius Iános, (...) ; magyar nyelure fordított Comaromi Csipkes György. - Ultrajectomban [Utrecht] : Swol Janos által, MDCLIII [1653]. - [10] f., 452 p. : orn., iniț. ; 12° (12 cm.) (BMV 2739)

55. Apáczai Csere, János: *Magyar encyclopaedia, az az minden igaz es hasznos böltseégnek szep rendbe foglalása és magyar nyelven világra botsátása /* Apáczai Csere János által. - Ultrajecti [Utrecht] : ex officina Joannis a Waesberge, 1653 [i. e. 1655]. - [20] f., 412 p. orn., iniț. orn., 12° (14 cm.) (BMV 2738)

56. Ames, William: *Angliai puritanismus, avagy kiválképpen való tudományok azoknak, kik angliában a puritánusok között (a mint közönségesen neveztetnek) legkeményebbnek tartanak /* mely ennek előtte deák nyelven kibotsáttatott Amesyus Willyam (...) által ; mostan pedig magyar nyelvre fordítottatott Telki Banyai Istvan által. - Ultrajectumban [Utrecht] : Nyomtattatott Wasberg Janos által, MDCLIV [1654]. - 40 p. : orn., iniț.; 12° (13,5 cm.) (BMV 2790)

57. Miskolci Csulyak, Gáspár: *Angliai independentismus avagy az ecclesiái fenyítékben és a külső isteni tiszteletre tartozó jó rendtartásokban minden reformata ecclesiaktól különözö fejetlen lábság /* eggynehány szava hihető, tudós, belgiumi doctoroknak irasokból rövideden öszve szedegettetett es magyar nyelven kibocsáttatott Miskolci C. Caspar által. - Ultrajectumban [Utrecht] : Nyomtattatott Vásberg János által, MDCLIV [1654]. - [8] f., 150 p., [3] f. : orn. ; 12° (13,5 cm.) (BMV 2789)

58. Komáromi Csipkés, György: *Schola Hebraica : in qva Thetice, et per breves positiones, ratio recte legendi, et fundamentaliter intelligendi, linguam hebraicam, ita traditur, ut quis etiam sine ullo praeceptore, privato studio, sufficientem linguae hebraeae cognitionem, ad intelligendum scripta ad scribendum intellecta, comparare possit /* auctore Georgio Csipkes Comarino (...). - Trajecti ad Rhenum [Utrecht] : typis Gisberti a Zyll, et Theodori ab Ackersdyck, MDCLIV [1654]. - [7] f., [1] tab., 168 p., [1] f. : orn., iniț.; 8° (15,5 cm.) (BMV 2855)

59. Komáromi Csipkés, György: *Hungaria illustrata, hoc est brevis, sed methodica naturae et genii, linquae hungaricae, explicatio, anungaros in discenda linqua ista, facilitans, promovens et Hungaros efficiens /* opera Georgi Csipkes Comarini, (...). - Ultrajecti [Utrecht] : Ex officina Joannis Waesbergae, MDCLV [1655]. - 124 [recte 120] p. : orn., iniț.; 12° (14 cm.) (BMV 2923)

60. Thaddaeus, Joannes: *Conciliatorium Biblicum, az az az egész Sz. írásban, (...) egy mással ellenkezni láttató helyeknek öszve való békéltetések, (...) /* ujjonnan magyar nyelvre fordítottak, (...) ki is bocsáttattak Debreceni János által. - Ultrajectumban [Utrecht] : Waesbergae Janos által, 1658. - [6] f., 476 p., [7] f. : orn., iniț. ; 12° (13,5 cm.) (BMV 3218)

61. Martonfalvi, György: *Petri Rami dialecticae libri duo : perpetuis erotematibus, objectionibus, exemplis, ungarico idiomate, usuita resoluti et illustrati ut tyro qui magnum illum artium magistrum Petrum Ramum in dialectica imitandum sibi proposuit, brevi circa longam alterius keiragwgian dialecticus fieri queat /* studio Georgii T. Martonfalvi Transylvani, (...). - Ultraiecti [Utrecht] : Apud Wilhelmi Wier, MDCLVIII [1658]. - [12] f., 504 p. : orn., iniț. ; 12° (13 cm.) (BMV 3249)

FRANEKER

62. Arnoldi, Nicolaus: *Religio Sociniana seu catechesis Racoviana maior publicis disputationibus (inserto ubique formali ipsius catecheseos contextu) refutata /* authore Nicolao Arnoldo. - Franequerae [Franeker] : typis et impensis Idzardi Alberti, et Johannis Janssonii, MDCLIV [1654]. - [12] f., 742 p., [13] f ; 4° (21 cm.) (C.V. 6895)

63. Wits, Herman: *Hermannii Witsii exercitationes sacrae in symbolum quod apostolorum dicitur et in orationum dominicam*. - Editio secunda / ab auctore recognita et aucta. - Franequerae [Franeker] : Apud Johannem Gyselaar, MDCLXXXIX [1689]. - [13] f., 535, 242 p., [4] f. ; 4° (21 cm.) (C.V. 5534)
64. Huber, Ulrik: *[Institutionum historiae civilis tomi tres]* / [Ulrici Huberi]. - Franequerae [Franeker] : Apud Henricum Amana et Zachariam Taedama, 1692. - vol. 3: : Rerum in orbe gestarum post obitum Gustavi Adolphi usque ad nativitatem Guilielmi Arausionensis III commentarius exhibens historiae civilis ; 8° (17 cm.) (C.V. 6285)
65. Váradi Mátyás: *Egő szövetnek avagy ragyogo fáklya melynek tündöklő világossága a' romai Baál Isten oltára alá rejtett lelki fertelmességet és az hét hegyeken feköő Antichristus seregének Isten nyajja közül valo ki szakadását, eretnekséget és otsmány bálványozását ki mutattya*. Melyet a' magyar nemzet között szedegettettet Jesus Christus aklaban legeltetendő gyengébb juhoknak ártalmas mételetől valo megh oltalmaztatásokra / az Vr idvezítettö kegyelme gyujtatott Varadi Mattyas által. - Franekerában [Franeker] : Nyomtattatott Wellens Janos által, MDCLXVIII [1668]. - [12] f., 184 [i. e. 284] p. : orn., iniț.; 12° (13) cm. (BMV 3684)
66. Varsányi Dániel: *Compendium analyticum et exegeticum in librum quintum Casuum constientiae D. Guilielmi Amesii de quo frequenti comparatione Deo M. Duce sub praesidio reverendiss. clariss. ac excelentissimi viri dn. Christiani Schotani, (...) / in Panegyri Academica rationem reddidit Daniel Tisza Varsanyi, Ung. auctor et defendens*. - Franequerae [Franeker] : ex officina Johannis Wellens. illustr. Frisiae Ordin. et eorundem Acad. Typogr. ordinarii, 1671. - [8] f., 477 p., [3] p. : orn., iniț.(BMV 4470)
67. Otrókoci Fóris Ferenc: *Origines Hungaricae; seu liber, quo vera nationis Hungaricae origo et antiquitas, e veterum monumentis et linguis praecipuis, panduntur, (...) / Labore et studio Francisci Foris Otrókoci, (...)*. - Franequerae [Franeker] : MDCXCIII [1693]. - 2 vol. : orn., iniț. orn., grav. ; 8° (16 cm.) (BMV 8693)
68. Szathmárnémethi Sámuel: *Epistola S. Pauli ad Hebraeos explicata / a Samuele Szattmar Nemethi, (...)*. - Franequerae [Franeker] : Typis et impensis Joh. Gyzelaar, Illustr. Frisiae Ordd. atque eorundem Academiae Typogr. ordinar, MDCXCXV [1695]. - [30] f., 627 p., [1] p., [22] f. : orn., iniț. orn., grav. ; 4° (19,5 cm.) (BMV 9106)

STUDENTI TRANSILVĀNENI ÎN ȘCOLILE OLANDEZE

69. Csepregi Turkovics Mihály: *Dissertatio theologica de sacramentis foederis operum paradiso et arbore vitae quam sub praesidio celeberrimi ac clrissimi viri D. Campegii Vitringa, (...) / publicae et placidae disquisitioni submittet Michael T. Csepregi Ungarus Transilv. Claudiopolitanus. Auctor et defendens ad mensem Aprilim, loco horisque solitis, ante meridiem*. - Franequerae [Franeker] : Ex officina Johannes Gyselaar, illustrium Frisiae ordinum et eorundem Academiae Typogr. Ordinar. 1687. - [22] f. : orn. ; 4° (18 cm.) (BMV 7926)

70. Soós Ferenc: *Dissertatio methaphysico-theologica de prima veritate : exhibens certorum Dei attributorum, natura et revelatione notorum, legitimam cum primo vero connexionem* / publice disquisitione submittet Franciscus Soos, Trans. Ung. auctor et defendens ad diem Febr. An. MDCXCVIII. loco horisque solitis. - Franequerae [Franeker] : Apud Johannem Gyzelaar, Illustr. Frisiae Ordd. atque eorundem typograph. Ordinar., MDCXCVIII [1698]. - 50 p. : orn., iniț. ; 4° (19 cm.) (BMV 9495)

71. Szigeti István Gyula: *Connexio operosa, sive dissertatio philosophico-theologica de operationibus angelorum, sive bonorum sive malorum, earum naturam et modum ex connexionem a deo in natura instituta explicans*. Quam auspice Deo O. M. sub praesidio viri celeberrimi ac eruditissimi D. Ruardi Andala, art. lib. magistri, phil. doctoris et in illustri frisionum Academia Professoris Ordinarii / publicae disquisitioni subiicit Stephanus Gyula Szigetinus Transylvano-Ung. auctor et respondens A. D. 22. Febr. 1708. H. L. Q. S. - Franequerae [Franeker] : Apud Franciscum Halmam, illustr. Frisiae Ordd. atque Eorundem Academiae Typograph. Ordinar., MDCCVIII [1708]. - 36 p. : orn., iniț. ; 4° (20 cm.) (BMV 10952)

72. Florián Michael: *Disputatio theologica de hominis iustificatione coram Deo / quam favente Deo. Opt. Max. sub praesidio reverendi ac clarissimi viri D. Ioanni Polyandri, S. S. Theol. doctoris, eiusdemque facultatis in celeberrima Lugdunensium Academia Professoris primarii acp. t. Rectoris Magnifici et Decani ; publicam defendam suscipit Michael Florian, Comarinus Ungarus. Ad diem 20 Septembris , horis locoque solennibus. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Ex officina Bonaventurae et Abrahami Elzevir, Academ. typograph, MDCXXVIII [1628]. - [6] f. : orn. ; 4° (19 cm.) (BMV 1835)*

73. Vargyasi Daniel János: *Disputatio philosophica de fortitudine quam Deo auspice et Christo duce sub Praesidio clarissimi juxta atque doctissimi D. Jani Bodecheri Benningii, liberalium artium magistri, et publici philosophiae moralis in alma Lugdunensium Academia Professoris, Publicae disquisitioni subjicit Ioannes Daniel de Wargyas Nobilis Transylv. Ung. Ad diem 10. Aprilis, horis locoque solitis / [Daniel Joannes de Vargyas]. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Excudit Joannes Wourdanus, 1630. (BMV 1890)*

74. Huszti Szabó, István: *Dissertatio Physiologica. Vol. 1: Prima quae est de hominis automato seu corpore animali: in quo, praecipuae oeconomiae animalis functiones, ex artificiosissima eius structura, nil ad eas conferente mente humana per causas et effecta breviter deducuntur / Qvam annuente sapientissimo corp. hum. Authore Deo sub praesidio acutissimi, experientissimi que viri D. Burcheri de Volder, medicinae et philosophiae doctoris celeberrimi, (...) ; publice ventilandam proponit Stephanus Huszthi, Ungarus. Ad diem . . . Maj. loco horisque solitis ante meridiem. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Apud Abrahamum Elzevier, Academiae Typographum, MDCXCIII [1693]. - [8] f. : orn., iniț. ; 4° (18,5 cm.) (BMV 8900)*

75. Köleséri Sámuel: *Disputatio mathematico-physica de lumine, pars prima, (...) / sub praesidio acutissimique viri D. Bulcheri de Volder, medicinae et philosophiae*

doctoris, (...) ; publice ventilandam proponit, Samuel Koleseri, Ungarus, author et defendens, ad diem 12 Martii, loco horisque solitis, ante meridiem. - Lugduni Batavorum [Leiden] : Apud viduam et haeredes Joannis Elzevirii, Academiae typograph, 1681. - [4] f. : orn., iniț. orn., sign. tip. ; 4° (18 cm.) (BMV 7288)

76. Rimaszombati Mihály: *Disputationum theologicarum anti socinianarum compendium, habitarum in illustri Academia Lugduno-Batava* / praeside Johanne Hoornbeek, S. S. Theol. Doct. professore ; respondente Michaelae Rimaszombathi, L. A. M. Hung.. - Editio altera. - Ultrajecti [Utrecht] : Ex officina Johannis Ribbii, bibliophola, MDCLXVI [1666]. - 84 p. : orn., iniț. ; 8° (16 cm.) (BMV 3468)

77. Pelsőczy, János: *Dissertationis Historico-philologico-theologicae* : tremendum vindictae divinae monumentum, in perennem memoriam, Ananiae et Saphirae, (...) sub praesidio clarissimi viri, D. Petri van Mastricht, (...) / publico eruditorum examini subiicet Johannes Pelsőczy, auctor et resp. ad D. 15. Febr. S. V. in majori academiae aula, hora decima. - Trajecti ad Rhenum [Utrecht] : Ex officina Francisci Halma, Academiae Typographi, MDCXCIX [1699]. - 2 vol. : orn., iniț. orn. ; 4° (18,5 cm.) (BMV 9630)

78. Czeglédi András: *Disputatio theologica: de Sanctitate Dei et hominis (...)* / praeside Herm. Alexandro Röell, (...) ; public tuebuntur Nicolaus Csekei Ungarus ; posteriorem vero Andreas Czeglédi, Ungarus. Ad diem 30. Junii, horis locoque solitis. - Trajecti ad Rhenum [Utrecht] : Ex officina Guilelmi vande Water, Academiae Typographi, MDCCVI [1706]. - [1] f., 42 p., [2] f. : orn., iniț. ; 4° (22 cm.) (BMV 10716)

